

Ik wil alle sprekers van harte bedanken voor hun komst.
We hebben een bijzonder leerrijke ochtend achter de rug.

Ongetwijfeld zal die consequenties hebben voor het beleid.

We hoorden reeds een aantal concrete vragen. De discussie en zeker het budget zullen uitwijzen welke kunnen worden ingewilligd. De getuigenissen waren bij momenten ontroerend. De uiteenzettingen waren bijzonder boeiend. We hebben vernomen wat precies het probleem is en welke omvang het heeft.

Het is onze plicht als beleidsmakers om erop in te spelen.

*Gilbert Vanleenhove, voorzitter van de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
(besluit van de hoorzitting over de problematiek van hoogbegaafde kinderen in het onderwijs op 30 oktober 2001)*

EduRatio: wie, wat?

EduRatio is geen VZW, maar wel een kleine werkgroep, opgericht eind 2004. Wij zijn met drie: Magda Vandoninck, Elke Van den Broeck en Luc Kumps. Ons hoofddoel is om aan scholen, ouders en de overheid, recente, wetenschappelijk onderbouwde informatie te bieden over de begeleiding van kinderen met een leervoorsprong.

Hiertoe

- stellen we ons zo **onafhankelijk** mogelijk op.
In de eerste plaats **financieel onafhankelijk**: wij zijn geen ledenvereniging en alles wat wij doen betalen we uit eigen zak.
Wij willen deze financiële onafhankelijkheid absoluut bewaren.
In de tweede plaats **politiek onafhankelijk**: wij trachten met alle partijen contact te houden en vermelden alle politieke initiatieven op onze website.
- zijn we **lid van internationale verenigingen en Internet groepen** van mensen die professioneel met hoogbegaafde kinderen bezig zijn. Dit laat ons toe om op de hoogte te blijven van de recentste ontwikkelingen
- abonneren we ons op verschillende professionele **tijdschriften** en bouwen we een **bibliotheek** uit (die intussen al 2 meter boekenplank beslaat)
- werkten we een **cursusaanbod** voor leerkrachten basisonderwijs uit. Zo zullen we tijdens schooljaar 2007-2008 vier verschillende cursussen van telkens drie dagen geven: in Eindhoven, in Aalter en aan de hogescholen van Mechelen en Hasselt. Voor de mensen die de cursussen volgden is er een forum op Internet waar zij onderling en met ons ervaringen kunnen uitwisselen.
Voor een cursus van drie volledige dagen vragen wij 50 euro, syllabus en drie lunches inbegrepen. Dit kan nauwelijks de kosten dekken en brengt onze financiële onafhankelijkheid dus niet in gevaar.
- geven we **zoveel mogelijk gratis informatie** via onze nieuwsbrief en onze website. Ouders en leerkrachten weten dat ze ons steeds kunnen contacteren. Omdat onze tijd beperkt is, trachten we ons echter vooral te concentreren op zaken waarmee we een hele groep mensen in één keer bereiken. We verkiezen te werken op lange termijn. Individuele hulpverlening op korte termijn komt op de tweede plaats.
- trachten we **wetenschappelijk onderzoek te stimuleren** door zelf onderwerpen voor thesissen aan te dragen. Op dit ogenblik zijn studenten aan de KUL bezig met 4 verschillende door ons voorgestelde thesissen.

In dit alles wil EduRatio vooral *positief* en *constructief* werken. Als we al een keer *zeuren*, dan doen we dat nooit zonder een mogelijke oplossing voor te stellen voor het probleem dat we aankaarten!

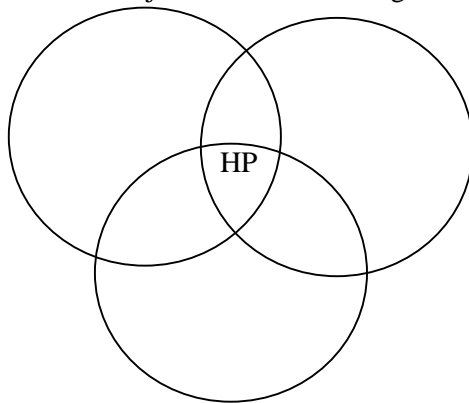
Meer informatie: <http://eduratio.be/wie.html>

Korte historiek van de visies over hoogbegaafdheid

Wie niet geïnteresseerd is in de wetenschappelijke achtergrond van het vervolg van de uiteenzetting, kan dit hoofdstukje gerust overslaan. De rest van ons betoog kan goed begrepen worden zonder deze achtergrondinformatie.

De voorbije dertig jaar vond wereldwijd een zeer belangrijke evolutie plaats in de manier waarop men naar de problematiek van hoogbegaafdheid kijkt in het onderwijs. Een zeer treffende illustratie van deze evolutie is het reusachtige verschil in de visie van de Amerikaanse specialist Joseph Renzulli in 1977 en in zijn meest recente werk. Dr. Renzulli is zowat de peetvader van alle theoretici in het kader van hoogbegaafdheid. Het is zeer moeilijk om één werk over hoogbegaafdheid te vinden dat *niet* verwijst naar hem.

In 1977 stelde Dr. Renzulli zijn befaamde “drieringenmodel” van hoogbegaafdheid op.

Elke cirkel stelde een bepaalde “trek” voor: “bijzondere capaciteiten” (bv. hoog IQ), “motivatie” en “creativiteit”. Enkel de mensen die deze drie trekken verenigden, bezaten volgens Renzulli het “Hoogbegaafde Potentieel” (HP). In 1977 heeft Dr. Renzulli het duidelijk over (levenslange) **eigenschappen van mensen**, die maken dat ze al dan niet “waarlijk hoogbegaafd” kunnen (of mogen) genoemd worden. De drie door hem genoemde eigenschappen moesten in gelijke (en hoge) mate aanwezig zijn in een persoon.

In 1998 paste hij dit model aan (zie <http://www.sp.uconn.edu/~nrcgt/sem/semart13.html> voor details). De drie kenmerken worden niet meer als constant beschouwd (elk kenmerk kan fluctueren in de loop van de tijd) en ze hoeven niet meer in gelijke mate aanwezig te zijn. En hoogbegaafdheid wordt niet meer als een levenslang, alomtegenwoordig kenmerk beschouwd; hij schrijft o.a. “Simply stated, we must reexamine identification procedures that result in a total preselection of certain students and the concomitant implication that these young people are and always will be 'gifted.’” Hij houdt weliswaar nog steeds vast aan de aanwezigheid van de drie kenmerken.

In 2005, in Renzulli’s meest recente werk (zie <http://www.gifted.uconn.edu/NRCGT/renzulli2.html>) gaat hij weer een stap verder: net als de meeste moderne begaafdheidsspecialisten heeft hij ingezien dat het weinig zin heeft om *kinderen* een bepaald label (“hoogbegaafd” of “niet hoogbegaafd”) op te kleven. Het lijkt hem meer aangewezen om de verschillende beschikbare *ingrepen* te labelen en daarna op zoek te gaan naar de ingrepen die het best passen bij een bepaald kind op een bepaald ogenblik.

Hij schrijft nu "Therefore, this identification system proposes that the services be labeled, rather than the students. Rather than labeling a student as "gifted" or "not gifted" this system provides for documenting specific strengths and using these strengths for making decisions about the types of activities and the levels of challenge that should be made available."

Men zoekt vandaag dus niet meer naar (levenslange) eigenschappen van *kinderen*, maar eigenschappen van het *aanbod*. In plaats van een globaal "hoogbegaafd" label, gaat men daarna op zoek naar de sterkste punten van elk kind om beslissingen te nemen betreffende het meest geschikte aanbod.

Dr. Renzulli beschrijft ook een inzicht waarvan het belang de laatste jaren steeds duidelijker geworden is: "There must be congruence between the criteria used in the identification process and the goals and types of services that constitute the day-to-day activities that students will pursue".

Deze ijzersterke band tussen "identificatie" enerzijds en "aanpak" anderzijds is de kern van elk modern beleid rond hoogbegaafde kinderen. Vroeger dacht men dat met het "ontdekken" van de "waarlijk hoogbegaafde" kinderen de kous af was. Vandaag moet het identificatieproces echter directe indicatoren geven voor de noodzakelijke aanpassingen aan het onderwijsaanbod.

Vroeger zei men "Dit kind is hoogbegaafd want het heeft een IQ van 135" (eventueel aangevuld met "...en het is erg creatief en zeer gemotiveerd"). Hiermee moest een school het dan stellen... Sommige scholen richtten dan "het" programma op voor "de" hoogbegaafden. De onderlinge verschillen tussen "hoogbegaafde" kinderen bleken echter nog groter dan de verschillen tussen "hoogbegaafde" en "normaalbegaafde" kinderen. Kortom, men ontdekt dat de uitdrukking "dit kind is hoogbegaafd" even weinig informatie overbracht als "dit kind is normaalbegaafd".

Vandaag gaat men eerder zeggen "Voor kinderen met een grote voorsprong op wiskunde willen wij Somplex aanbieden ter vervanging van overbodige leer- en/of oefenstof. Wat is de beste manier om te ontdekken wie hierbij het meest gebaat is?" Daarna gaat men, liefst gebruik makend van op elke school beschikbare middelen, nagaan welk kind kleinere of grotere delen van het gewone curriculum kan missen. Een gelijkaardige werkwijze kan men op verschillende domeinen volgen, bv. ook voor Taal, waar dan weer alternatief materiaal kan aangeboden worden.

Rond dit thema zijn in bepaalde landen reusachtige initiatieven gegroeid. Bij de *Talent Searches* in de VS worden jaarlijks bij meer dan 200.000 (!) leerlingen uit het eerste en tweede jaar van het secundair testen afgenomen, die normaal gezien bestemd zijn voor leerlingen die naar de universiteit vertrekken. Een verbazingwekkend aantal van hen presteert hierop beter dan 90% van de leerlingen die vier of vijf jaar ouder zijn! Op basis van objectieve metingen kunnen onderwijsbeslissingen genomen worden voor tienduizenden leerlingen: zij worden in staat gesteld om cursussen op universitair niveau te volgen, om anderen met gelijkaardige interesses te ontdekken, om op hun eigen tempo door te groeien. In 1969 waren er twee deelnemers, in 1972 waren er 450.

Over deze evolutie van het oude "*mysteriemodel*" naar het moderne "*meesterschapsmodel*" is meer te lezen op <http://eduratio.be/mystmeest.html>.

Over wie hebben wij het?

Twee jaar geleden plaatsten wij op onze website een overzicht van alle initiatieven die in dit Vlaams Parlement (en zijn voorgangers de Vlaamse Raad en de Cultuurraad) al genomen werden rond begaafde leerlingen. In maart 1973 beet Herman De Croo de spits af. Hij mijmerde hardop over de mogelijkheid om sneller doorheen het secundair te kunnen stromen en over de oprichting van enkele speciale scholen.

In de drie daarop volgende decennia volgde de ene vraag om uitleg op de andere hoorzitting.

Zie <http://eduratio.be/palaver.html> voor het volledige overzicht.

Eén van de zaken die ons opvielen, was een **steeds weerkerend argument** in het antwoord van de laatste drie ministers (Luc Van den Bossche, Marleen Vanderpoorten en Frank Vandenbroucke).

Dat argument luidde dat het moeilijk was om deze leerlingen te “identificeren” en dat er “geen eenduidige definitie” was. Minister Vandenbroucke hanteerde dit argument de laatste keer op 14 oktober 2006 in een toespraak t.g.v. 20 jaar BEKINA. De minister zei toen: “Als we leerlingen met hoogbegaafdheid zouden labelen, zouden we op moeilijkheden stuiten. Puur technisch door het gebrek aan een eenduidige definitie”.

Aanvankelijk vonden wij dat de ministers een eerder zwak excuus hanteerden om niks hoeven te doen. Gaandeweg begonnen we echter in te zien dat de definitie inderdaad een probleem vormde. Soms gaf een vraagsteller zijdelings aan over welke leerlingen het ging, maar dit werd nooit heel duidelijk gesteld. Steeds bleef er een waas van mysterie hangen. Dit wordt natuurlijk nog in de hand gewerkt door de karikaturen die stevast in de media opgevoerd worden, met als meest recente dieptepunt “Mathias” in “Wittekerke”.

Ook vandaag zal het voor de aanwezigen zonder twijfel een uitdaging worden om doorheen de bomen het bos te zien. Elke spreker legt immers andere accenten. Daarom willen wij alvast trachten om zo duidelijk en concreet mogelijk te zeggen over wie **wij** het hebben.

Wij hebben het over de kinderen, die op 1 september reeds voor een zeer groot deel beheersen wat zij verondersteld worden te “leren” tijdens het komende schooljaar (of in sommige gevallen tijdens de komende schooljaren).

Deze kinderen kunnen op relatief eenvoudige wijze ontdekt worden door het afnemen van genormeerde testen, bestemd voor oudere kinderen. Wanneer een kind bijvoorbeeld op een genormeerde test LVS Wiskunde, bestemd voor kinderen die reeds 1 jaar verder zitten in hun schoolloopbaan, nog steeds een C-score of hoger haalt (d.w.z. niet uit de boot zou vallen indien het één jaar hoger moest zitten), dan kunnen we gerust stellen dat het een leervoorsprong van minstens één jaar heeft op het vlak van wiskunde. Zo kan men ook een test Begrijpend Lezen afnemen en op dat vlak de voorsprong bepalen.

Vijftien percent kinderen in Vlaamse scholen blijken een leervoorsprong van één jaar te bezitten op ofwel Wiskunde, ofwel Begrijpend Lezen, ofwel allebei. Men hoeft ons niet op ons woord te geloven. Het volstaat om de procedure, tot in de kleinste details beschreven op onze website (zie <http://eduratio.be/stappenplan.html>), te volgen in een school naar keuze. Wij namen de proef op de

som bij ongeveer 1000 leerlingen in 4 scholen. Ongeveer 150 bleken een dergelijke voorsprong te bezitten.

Los hiervan schreef de Nederlandse begaafdheidsexperte Eleenoor van Gerven in november 2005 in het vakblad Talent het volgende:

De eerste keuze die speelt is dat helder moet worden op welke doelgroep de school zich gaat richten als men spreekt over hoogbegaafden. Volgens de letter van de wetenschap hebben we het dan over ongeveer 2,5% van alle leerlingen, leerlingen met een IQ van 130 of hoger. Voor een school met ongeveer driehonderd leerlingen betekent het dat we het dan over zo'n zeven leerlingen hebben. Het is echter maar de vraag of het schrijven van een beleidsplan voor zo'n kleine groep door het team leerkrachten wel voldoende rendabel geacht wordt. Kijken we namelijk naar de behoefte van de groepsleerkracht en de leerlingen zelf, dan zien we dat die groep eigenlijk groter zou moeten zijn. Uit de verhalen van leerkrachten blijkt dat zo'n 15% van alle leerlingen volgens hen behoefte zou hebben aan een aangepast onderwijsaanbod. In dat geval spreken we dus niet alleen over de hoogbegaafde leerling, maar ook over de begaafde leerling. Daarnaast geven leerkrachten aan dat zij graag onderwijsaanpassingen zouden verzorgen voor leerlingen met een bijzonder talent, bijvoorbeeld voor de leerling die erg goed is in rekenen of juist op gebied van taal en/of zaakvakken zijn groepsgenoten ver vooruit is. Wat een school kiest is feitelijk dus arbitrair, maar wil een directie de kans van slagen vergroten dan is het zaak dat het door zo veel mogelijk mensen gedragen wordt. Het zal vanzelfsprekend zijn dat het draagvlak groter wordt naarmate de ideeën meer aansluiten bij de behoeften van het team.

Los van onze experimenten (waarvan van Gerven niet op de hoogte was) kwam zij via een andere weg tot hetzelfde percentage.

Wat is onderwijs?

Het Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse taal geeft de volgende definitie van onderwijs: [(geregeld) onderricht, het **systematisch**, volgens aangenomen beginselen, georganiseerd **overbrengen van elementaire en uitgebreide kennis en kunde** door daartoe aangestelde, bevoegde leerkrachten, aan afzonderlijke of daarvoor bijeen zijnde personen, m.n. onderricht dat op scholen wordt gegeven]

Van Dale stelt dus dat men niet van “onderwijs” kan spreken indien er geen “overdracht van kennis en kunde” is.

De vraag is: “Hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit **ook** voor de 15% kinderen, waarover wij het hebben, gebeurt?” Een leervoorsprong wordt vandaag immers **niet systematisch opgespoord**. Nochtans is de **kans op onderwijs, op overdracht van kennis en kunde, zeer klein** bij een kind, dat op 1 september al voor een groot deel beheerst wat het pas tegen 30 juni van het volgende jaar zou moeten 'leren'.

En intussen **wachten** 15% van de Vlaamse kinderen op “onderwijs”...

Leerproblemen

Bij leerproblemen is bijna altijd sprake van een (te) **grote kloof tussen het niveau van het kind en het niveau van het aangeboden curriculum**. Als een kind bijvoorbeeld een te grote **achterstand** oploopt, komen de onderwijskansen, de kans op overdracht van kennis, in het gedrang. Het kind kan geen kennis verwerven, omdat het de vaardigheden, nodig om de aangeboden leerstof te verwerken, nog niet voldoende beheerst.

In dit geval moet er remediëring volgen om het **kind weer aansluiting te laten vinden bij de leerstof**.

De Vlaamse wetgevers achtten dit zo belangrijk, dat ze hierover het volgende schreven in het Decreet Basisonderwijs (Artikel 8): “Het gewoon basisonderwijs wordt zodanig georganiseerd dat in de school een opvoedings- en leeromgeving gecreëerd wordt waarin de leerlingen een **ononderbroken leerproces** kunnen doormaken. Die **omgeving wordt aangepast aan de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.**”

Indien nodig moet men dus volgens de wetgever de *omgeving aanpassen om een onderbreking in het leerproces te voorkomen*.

Als we echter de kinderen met een grote leervoorsprong op hun leeftijdsgenoten bekijken, dan zijn er in Vlaanderen op dit ogenblik **geen 10 scholen** waarin men dit voor hen in praktijk brengt.

Op geregelde tijdstippen organiseren wij cursussen voor leerkrachten, CLB medewerkers en directeurs van basisscholen (zie <http://eduratio.be/cursus.html>). Het doel is om hen in staat te stellen om zelf een beleid uit te stippelen rond kinderen met een leervoorsprong en om die kinderen zelf systematisch en op een gefundeerde wijze op te sporen. Wij geven na de eerste dag steeds een oefening mee: probeer eens in je eigen school m.b.v. de methodes die je hier vandaag leerde, de leervoorsprong van je leerlingen te meten. De reacties spreken boekdelen. “Nooit gedacht dat het zo erg was”. “Nooit gedacht dat het er zo veel waren.” “Een meisje dat reeds een klas oversloeg, leverde topprestaties op een toets, bestemd voor kinderen die nóg een jaar hoger zitten”. Eigenlijk zou elke Vlaamse leerkracht zo’n oefening moeten maken. De resultaten openen werkelijk de ogen.

Artikel 8 van het Decreet Basisonderwijs is nochtans evengoed toepasbaar op deze bedreiging voor het ononderbroken leerproces. **In het verleden is hieraan echter geen of nauwelijks aandacht** geschonken: niet door de overheid, niet door de lerarenopleiding en niet door de scholen.

En de kinderen, zij **wachten** tot ook het leerprobleem, gekoppeld aan een leervoorsprong, ontdekt wordt...

Kwaliteit in het onderwijs

Op 24 maart jongstleden hield minister Vandenbroucke in Koekelare een toespraak t.g.v. 50 jaar gemeenschapsonderwijs. Daarin legde hij uit dat de definitie van **kwaliteit** in het onderwijs die in het pedagogisch project van het Gemeenschapsonderwijs staat, volledig overeenkomt met de zijne. Het allereerste punt van deze definitie luidt volgens de minister “de hoogst mogelijke leerwinst voor iedere leerling”. De minister voegde hieraan toe: “Want gelijke kansen op middelmatig onderwijs zijn geen echte gelijke kansen. Elke leerling heeft recht op uitstekend onderwijs, op een sterke leeromgeving die hem of haar kansen biedt op een maximale ontplooiing van zijn of haar talenten.” (bron: <http://www.ministerfrankvandenbroucke.be/>)

Wij zijn het hiermee volmondig eens. Alleen wordt dit momenteel niet in praktijk gebracht voor 15% van de leerlingen. Zij zitten te **wachten** tot kwaliteit in het onderwijs ook voor hen gerealiseerd wordt.

De problemen van begaafde kinderen

Op 18 oktober vond in de Plenaire Vergadering een actualiteitsdebat over hoogbegaafde kinderen in het onderwijs plaats (<http://eduratio.be/18okt2006.html>). Verschillende volksvertegenwoordigers reageerden zeer alert op eerdere uitlatingen (<http://eduratio.be/bekina20.html>) van minister Vandenbroucke door te stellen dat preventie toch wel een essentieel onderdeel van zorg is. Ze hadden het over “het voorkomen van problemen in de toekomst”. Hiermee schenen ze te verwijzen naar het soort problemen dat nu en dan in de media vermeld wordt: depressiviteit, agressiviteit, slechte werkhouding (niet ‘leren leren’), demotivatie,

Voor EduRatio zijn deze problemen echter **secundaire** problemen, die bovendien slechts bij sommige begaafde kinderen optreden, nadat men het primaire probleem gedurende kortere of langere tijd verwaarloosd heeft.

Het **primaire** probleem is er voor **alle** kinderen met een grote leervoorsprong: het komt aan het licht wanneer die voorsprong gemeten wordt!

Het primaire probleem is de brutale onderbreking van het leerproces bij uitzonderlijk geavanceerde leerlingen.

Dit primaire probleem heeft zware gevolgen op drie vlakken.

In het kort:

1. Kinderen worden geboren met de drang om te leren. Zij hebben het **recht om iets bij te leren** op school, elke dag.
2. Jullie kwamen hier naartoe om iets bij te leren. Als dat niet het geval is, dan gaan jullie naar huis met een gevoel van teleurstelling. Als dat zich herhaalt, dan beslissen de meesten om niet meer naar dergelijke bijeenkomsten te gaan. Kinderen hebben deze keuze op school niet: ze **moeten** gaan, ongeacht het **gevoel dat ze hun tijd zitten te verspillen**.
3. Een **gevoel van eigenwaarde** ontwikkelen mensen door iets succesvol te volbrengen waarvan ze verwachtten dat het moeilijk zou zijn. Dit leerproces wordt aan veel begaafde kinderen niet toegestaan.

Eén op 7 kinderen zit in onze Vlaamse scholen tevergeefs te **wachten** tot dit ook voor hem of haar in praktijk wordt gebracht!

Voor meer informatie over deze drie belangrijke punten, zie <http://eduratio.be/wieishb.html>

Nota Leerzorg

In de **indicatiestelling van leerzorgniveau I** (waarin de hoogbegaafde kinderen volgens de minister zitten) lezen we in sectie 3.1 van de Conceptnota Leerzorg (30 maart 2007) het volgende:

“Het onderwijs is zodanig georganiseerd dat een opvoedings- en leeromgeving aanwezig is waarin leerlingen in principe een **ononderbroken leerproces** kunnen doormaken. [...]

Het leer- en ontwikkelingsproces van de leerlingen wordt nauwkeurig opgevolgd met een leerlingvolgsysteem.

Wanneer problemen bij het leren ontstaan, verwerft het schoolteam inzicht in de problemen. Het schoolteam onderzoekt en beschrijft het probleem van afstemming tussen de noden van de leerling en het gangbare aanbod in de klas.”

Zoals hierboven uitgelegd, kunnen we gerust stellen dat een leervoorsprong van één jaar een “*probleem bij het leren*” is (want het kind leert nauwelijks wat). In de huidige gang van zaken wordt dit probleem echter niet ontdekt, omdat het “*nauwkeurig opvolgen met een LVS*” waartoe de Conceptnota aanspoort, in geen 10 Vlaamse scholen gebeurt met het oog op het opsporen van een leervoorsprong! Nochtans wordt **preventie** (terecht) zeer belangrijk geacht in de Conceptnota. Zou hierover wat meer duidelijkheid kunnen geschapen worden?

In de **definitie van Cluster I** lezen we

“**Hoogbegaafde leerlingen situeren we ook binnen deze cluster. Hoogbegaafdheid zal niet per definitie leiden tot een probleemaanpak maar het moet wel een aandachtspunt zijn voor de school.** Er moet geïnvesteerd worden in competentieontwikkeling op dit gebied om op een goede manier om te gaan met de noden van deze leerlingen. In zijn advies stemt de Vlor ermee in dat hoogbegaafden in principe een aanbod kunnen krijgen op leerzorgniveau I, waar nodig moet het onderwijsaanbod worden aangepast aan hun specifieke noden.”

Wij vinden dat deze passage zéér inconsistent is met

- het belang dat men elders in dezelfde nota hecht aan het ononderbroken leerproces,
- het streven naar gelijke onderwijskansen
- de definitie van kwaliteit die de minister hanteert.

“Hoogbegaafdheid zal niet per definitie leiden tot een probleemaanpak” zegt de Conceptnota.

Betekent dit dat de minister het over andere hoogbegaafden heeft dan wij? Een leervoorsprong van één jaar op één of meerdere vlakken **is** immers een zwaar probleem voor **alle** kinderen met een grote leervoorsprong. Een probleem, dat volgens bovenstaande indicatiestelling door het schoolteam zou moeten opgelost worden. Volgens die indicatiestelling zou dat **moeten** leiden tot een probleemaanpak want de kloof tussen de noden van de leerling en het gangbare aanbod in de klas is immers reusachtig!

Of betekent dit dat de minister toch vindt dat er op andere (secundaire) **problemen moet gewacht** worden? En dat een ononderbroken leerproces alleen belangrijk is bij leerachterstand, maar niet bij leervoorsprong?

Eerder (<http://eduratio.be/bekina20.html>) stelde de minister dat hij de hoogbegaafden “puur technisch” niet *kon* definiëren. Is het dan wel zinvol om over hen te praten?

Indien de Conceptnota niet in het ijle wil praten, lijkt het ons dan ook belangrijk om aan te geven **wie** nu eigenlijk de hoogbegaafde kinderen zijn, waarover de Conceptnota het heeft. Volgens onze definitie hebben **alle** hoogbegaafden (althans op school) een probleem. Volgens de Conceptnota duidelijk niet.

Een **mogelijke oplossing** is om het, naast hoogbegaafde kinderen, te hebben over “**kinderen met een grote leervoorsprong op één of meerdere domeinen**”, liefst met kwalificatie van het woord “groot” en met indicatie van de “domeinen” in kwestie.

Wat betreft die domeinen is er een eenvoudige vuistregel mogelijk. Als een school een achterstand op bepaalde domeinen remedieert, dan acht die school dit duidelijk een belangrijk leerdomein. Dan lijkt het logisch dat er ook bij een leervoorsprong aan de betreffende leerling de mogelijkheid geboden wordt om een ononderbroken leerproces door te maken. Als een school een achterstand niet remedieert op een bepaald domein, lijkt het ons moeilijk te verantwoorden om aanpassingen door te voeren wanneer op datzelfde domein een voorsprong ontdekt wordt.

Door het indelen van de hoogbegaafde kinderen in **Leerzorgniveau I**, valt de mogelijkheid weg om deze kinderen op bepaalde tijdstippen apart te nemen (al dan niet in groep). Vooral voor het inrichten van kangoeroeklassen heerst er nog steeds grote onduidelijkheid over het gebruik van lestijden zorg. Leerzorgniveau I betekent **binnen de klas**. Het is duidelijk dat op die manier de ontlukende initiatieven, bv. rond kangoeroeklassen, de wind uit de zeilen genomen wordt. En dit net op het moment dat de lestijden zorg in het basisonderwijs fors verhoogd werden in CAO-VIII! Honderden schooldirecteuren vroegen doorheen onze handtekeningenacties om extra lestijden zorg, specifiek om hoogbegaafde kinderen te begeleiden. Nu deze lestijden er in 2006 eindelijk kwamen, verbiedt de Conceptnota om ze aan te wenden om deze kinderen met een grote voorsprong op hun klasgenoten buiten de klas te begeleiden!

Kortom, deze Conceptnota (en het op stapel staande Decreet Leerzorg) is een goede kans om eindelijk op wetgevend vlak eens een kader te schetsen waarbinnen kinderen met een leervoorsprong ook een plaats krijgen. Een plaats, waarvoor in dit Vlaamse Parlement al 34 jaar lang gepleit wordt. Een plaats, waarop begaafde kinderen al die tijd zitten te **wachten**.

Wat kan de overheid in het algemeen doen?

Op de pagina <http://eduratio.be/overheid.html> geven we enkele zeer concrete ideeën over wat de Vlaamse overheid zou kunnen doen om de kinderen met een leervoorsprong te helpen. Wij pikten er ter gelegenheid van deze hoorzitting drie uit.

Lestijden zorg specifiek voor begaafde kinderen

Wat betreft de begeleiding van begaafde kinderen in het Vlaamse onderwijs zijn er om drie verschillende redenen lestijden zorg nodig:

- Op het **niveau van de school**
De diagnose voor de meeste zorgnoden (bv. ADHD, dyscalculie, NLD, autisme, ...) gebeurt buiten de school, door externe specialisten. Meestal gebeurt die diagnose nadat er 'problemen' werden vastgesteld, nadat de school tevergeefs trachtte te helpen en vaak nadat er samen met het CLB en de ouders één of meerdere malen overleg werd gepleegd.
Net zoals bij een leerachterstand, kan het **vaststellen van een academische voorsprong** daarentegen nergens beter dan binnen de schoolmuren geschieden, door mensen die de kinderen al jaren volgen, met in de school beschikbare instrumenten waarmee de leerkrachten vertrouwd zijn, vooraleer er zich eender welk 'probleem' manifesteert.
Dit vraagt per school in totaal ongeveer **30 lestijden per jaar**
- Op het **niveau van de leerkracht** biedt de zorgbegeleider ondersteuning. Niet enkel om de leerkracht bij te scholen i.v.m. de "technieken" (compacteren van leerstof, vervanging van overbodige herhaling door geschikt differentiatiemateriaal, ...) maar ook om te helpen bij de "pretoetsen" (dit zijn toetsen, die voorzien zijn op het einde van een leerstofblok, maar die men afneemt vooraleer men een nieuw leerstofblok aansnijdt, om na te gaan welke leerlingen geen nood meer hebben aan de leerstof uit dat blok). In praktijk blijkt dit zo'n **twintig lestijden per jaar** in beslag te nemen (wiskundemethode met 15 'blokken', waarbij men telkens twee blokken ineens 'pretoetst', bij de leerlingen van één graad).
- Op het **niveau van de leerling** om de leerling individuele hulp te kunnen bieden bij het verwerven van vaardigheden, die hij in de 'gewone' klas moeilijk kan verwerven. In de zgn. "kangoeroeklas" kunnen de kinderen op een gefundeerde manier leren om inspanningen te leveren, om projecten uit te werken, ... Hiervoor zijn in een school **elke week minimaal negen lestijden** nodig (drie lestijden per graad, het ganse jaar).

Wij hopen dat het Parlement zich beraadt over de beste manier om deze lestijden toe te kennen aan scholen. Moeten deze lestijden gekleurd zijn of niet? Hoe kan de overheid scholen stimuleren om deze zaken daadwerkelijk te doen? In theorie legt de wet dit op aan de scholen, maar het is overduidelijk dat de vraag naar zorg in het verleden reeds ruimschoots de draagkracht van de scholen overschreed, zodat er gekozen werd voor andere prioriteiten. Verderop geven we hiervoor een mogelijke piste.

Differentiatiemateriaal

Omdat de overheid van onze noorderburen al jarenlang stimulerende maatregelen (subsidies) neemt om hoogbegaafde kinderen te ondersteunen, **komt al het materiaal uit Nederland**, waar er een hele reeks uitgevers zijn die dergelijk materiaal ontwikkelen. **In Vlaanderen** ontwikkelt **niet één enkele firma** materiaal voor hoogbegaafde kinderen, niet voor de screening en niet voor differentiatie! Hierdoor is het niet altijd makkelijk om het materiaal in te zetten: woordenschat en taalgebruik zijn soms beduidend anders en het materiaal sluit niet steeds naadloos aan bij de in Vlaanderen gebruikte methodes. Een cryptogram als "TV-reclame boven het luchtruim" doet bij niet veel Vlaamse kinderen een belletje rinkelen, terwijl hun Nederlandse lotgenoten snel beseffen dat het om de STER gaat.

De Vlaamse overheid zou:

- ofwel d.m.v. subsidies, bedrijven kunnen aanmoedigen om dergelijk materiaal te ontwikkelen
- ofwel centraal het materiaal (laten) ontwikkelen

Het overslaan van klassen - voorstel van financiering

Weinig 'schoolse' ingrepen zijn zó diep en zó langdurig onderzocht als de "techniek" van het overslaan van een klas en andere vormen van versnelling. Van weinig ingrepen is zó overtuigend vastgesteld dat de resultaten **gemiddeld** zeer positief zijn. En toch staan zeer veel leerkrachten en ouders erg huiverachtig t.o.v. deze ingreep. Er is **dringend nood aan een gefundeerde informatiecampagne** rond dit onderwerp. De reusachtige kloof tussen de -zeer stevig wetenschappelijk onderbouwde- theorie en de dagdagelijkse -op emoties en anekdotes gebaseerde- praktijk moet gedicht worden.

Zie bijvoorbeeld:

- <http://eduratio.be/nd20.html>
- <http://eduratio.be/versnelling1964.html>
- <http://www.ru.nl/contents/pages/310393/jongeversnelde.pdf>
- <http://nationdeceived.org/>

Een dergelijke informatiecampagne is overigens **ook om zuiver financiële redenen** interessant voor de overheid.

Een leerling, die een jaar overslaat in de basisschool, betekent een **besparing van ongeveer 4000EUR per overgeslagen jaar** op de begroting van het departement Onderwijs. Op dit ogenblik slaan in Vlaanderen jaarlijks ongeveer 700 leerlingen een jaar over, dat is dus bijna 3 miljoen euro besparing, elk jaar opnieuw. Deze versnellingen komen natuurlijk zeer ten goede aan de versnelde kinderen, zoals uit bovengenoemd wetenschappelijk onderzoek blijkt. Maar begaafde kinderen hebben **ook andere noden**, meer bepaald op het vlak van **differentiatie** en **groeperen** (samenzetten van begaafde kinderen, bv. in een "kangoeroeklas" of voltijds in aparte klassen). Deze twee andere noden zouden minstens gedeeltelijk kunnen gelenigd worden met de som, die men uitspaart door aan hun derde nood (versneld doorheen de leerstof gaan) tegemoet te komen.

Het Parlement zou zich misschien eens kunnen beraden over het volgende voorstel, bestaande uit **twee luiken, waarvan het eerste voor de inkomsten zorgt waarmee het tweede luik gefinancierd wordt.**

- het aantal versnellingen verhogen, o.m. door een gerichte informatiecampagne. Een versnelling moet gebaseerd zijn op objectief meetbare factoren, zoals zeer grote schoolse voorsprong op meerdere vakken, niet op een geboortemaand of omdat men nog een extra kind nodig heeft om een klas te kunnen splitsen! Wij menen dat het heel makkelijk haalbaar is om het aantal versnelde kinderen (momenteel 1%) in Vlaanderen opnieuw op het niveau van de jaren '60 van de vorige eeuw te brengen (3%). Resultaat: 9 miljoen euro per jaar. . Of met andere woorden meer dan 4000EUR voor elke Vlaamse basisschool, elk jaar opnieuw.
- het uitgespaarde bedrag in jaarlijkse schijven (bv. vijf opeenvolgende jaren) terug te laten vloeien naar de school waar het kind op dat ogenblik ingeschreven is. Op deze manier zouden scholen, die zich in hun pedagogisch project willen inzetten voor begaafde leerlingen, onrechtstreeks 'beloond' worden **en** middelen krijgen om dit project in praktijk te brengen. We hopen natuurlijk dat de begaafde kinderen even 'at random' verspreid blijven in de scholen als ze dat zijn onder de bevolking. Maar de huidige praktijk wijst uit dat bepaalde **scholen een reputatie-effect** opbouwen en hierdoor meer begaafde kinderen "aantrekken". Op deze manier zouden deze scholen onrechtstreeks vergoed worden voor hun inspanningen op dit vlak.

Op <http://eduratio.be/achtergrondinfo.html> , sectie 4, maakten we een snelle rekenoefening hieromtrent.

Een variant van dit systeem wordt overigens al jarenlang in sommige delen van Duitsland aangewend: in het jaar volgend op het overslaan van een klas, krijgt de school van de versnelde leerling extra lestijden die officieel bedoeld zijn om eventuele hiaten weg te werken. In praktijk blijken er weinig hiaten te zijn, een speciale commissie ziet erop toe dat het geld wel degelijk aangewend wordt op begaafde kinderen beter op te vangen.

Besluit

Het is nu aan de overheid om te beslissen of en, zo ja, welk beleid zij wil uitstippelen rond deze leerlingen. Het nieuwe leezorgkader vormt hiertoe naar onze mening een uitgelezen gelegenheid.

Het betreft hier immers een groep leerlingen met “speciale onderwijsbehoeften” waaraan in het verleden noch vanwege de overheid noch in de lerarenopleiding enige aandacht geschonken werd.

Daarom ook vindt EduRatio het jammer dat één groep kinderen met speciale onderwijsnoden in **negatieve** zin vermeld wordt, om aan te geven dat zij **niet** thuis horen in het zorgbeleid (ze zijn enkel een ‘aandachtspunt voor de school’) **behalve** als ze 'problemen' (welke?) hebben. Wij hopen met deze uiteenzetting duidelijk gemaakt hebben dat **alle** begaafde kinderen recht hebben op zorg, ook als ze 'alleen maar' kampen met het primaire probleem, zijnde de brutale onderbreking van hun **leerproces**, waarvan onze wetten (en de Conceptnota Leerzorg zelf!) zeggen dat het '**ononderbroken**' dient te zijn. Om daarvoor te zorgen dient het zorgbeleid in de allereerste plaats te ontdekken welke kinderen dit (meestal verborgen) probleem hebben. Het gaat hier per slot van rekening over **vijftien percent van de Vlaamse scholieren** in het basisonderwijs.

Als men het over 'hoogbegaafde' kinderen wenst te hebben in een decreet, dan lijkt het ons bovendien aangewezen om ook de **gehanteerde definitie** op te nemen. Zoniet is men in het ijle aan het praten. We hopen duidelijk gemaakt te hebben dat de definitie die EduRatio voorstelt aan duidelijkheid niets te wensen overlaat en duidelijk gebaseerd is op wetteksten. Definities, enkel gebaseerd op bv. IQ, zijn ons inziens totaal uit den boze.

Een handvol Vlaamse scholen is de laatste jaren aan de slag gegaan met de uitbouw van een werking rond leerlingen met een leervoor sprong. Dit zijn echter vaak druppels op een hete plaat. Nochtans leggen de verschillende onderwijsnetten de scholen op om zorg te dragen voor deze leerlingen, via hun Pedagogische Opdrachtsverklaringen (<http://eduratio.be/netpedopd.html>).

Ook internationaal roepen heel wat verdragen en resoluties op tot meer aandacht voor deze vergeten “zorgkinderen”, zoals gouverneur Paulus hen jaren geleden al noemde. Op <http://eduratio.be/wetten.html> geven we een opsomming. Laatste in de rij is een ontwerp-resolutie in het **Europees Parlement op 18 juli 2006**: "**Het Europees Parlement [...] roept tegelijkertijd op tot grotere inspanningen om cognitief hoogbegaafde kinderen en jongeren als dusdanig te erkennen en hen beter te ondersteunen.**"

Wordt het stilaan geen tijd dat ook de Vlaamse overheid hiervan werk maakt? In 2001 zei volksvertegenwoordiger André-Emiel Bogaert nog in ons parlement "**Het zou niet slecht zijn als de beleidvoerders even nagaan of de mooie theorie ook in de praktijk bestaat. Als dat zo was, dan zouden de problemen niet zo makkelijk aantoonbaar zijn.**" Dat is ook anno 2007 nog steeds even correct...

Wij hopen dan ook dat de Vlaamse overheid spoedig *geschiedenis zal schrijven* en stappen zal ondernemen om een einde te maken aan het lange **wachten** van duizenden kinderen.